

FRØYA VIND AS
Postboks 9496
7496 TRONDHEIM

Vår dato: 17.06.2021
Vår ref.: 201841219-313
Arkiv: 517
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Mikkel Andreas Jørnsøn Kvasnes

Vedtak - godkjenning av program for innhenting av kunnskap om havørn og hubro som kolliderer i vindkraftverket - Frøya vindkraftverk

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser vilkår ved godkjenning av detaljplan og miljø-, transport og anleggsplan (MTA) for Frøya vindkraftverk datert 28.03.2019. Vi viser videre til deres epost datert 10.12.2020 med søknad om godkjenning av program for søk etter hubro og havørn som kolliderer med vindkraftverket.

NVEs vedtak

NVE godkjenner program for innhenting av kunnskap om havørn og hubro som kolliderer i Frøya vindkraftverk datert 10.12.2020.

Vilkår for godkjenningen:

- Det skal gjennomføres søk ved alle turbiner seks ganger per år (april, mai, juni-juli, august-september, oktober og desember-februar).*
- Hundesøkene må valideres med utleggingsforsøk for å beregne forsvinningsrate og utleggingsforsøk for å vurdere hundens effektivitet. Resultatene må rapporteres sammen med øvrige resultater.*
- Vurdering av søksregimet må gjøres fortløpende og rapporteres i årlige rapporter. En eventuell reduksjon i søksfrekvens må godkjennes av NVE.*
- Ved evaluering etter fem år må det gjøres en konkret vurdering av måloppnåelse og aktuelle avbøtende tiltak og forventet virkning av disse.*
- Programmet må oppdateres i henhold til dette vedtaket og sendes NVE innen 1. august 2021.*

Godkjenningen har hjemmel i konsesjonen datert 11.01.2019 post 6 og 8 (NVE ref: 201842457-11) og NVEs godkjenning av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan datert 28.03.2019 (NVE ref. 201841219-42).

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Bakgrunn

NVE godkjente detaljplan/MTA for Frøya vindkraftverk i vedtak av 28.03.2019. Vedtaket ble påklaget og OED stadfestet NVEs vedtak med tilleggsvilkår i vedtak av 06.06.2019. Et av vilkårene NVE satte ved godkjenning av detaljplan/MTA var krav om søk etter hubro og havørn som kolliderer i vindkraftverket. Dette lyder som følger:

«TEV skal legge fram et overvåkingsprogram for vindkraftverkets driftsfase for å innhente kunnskap om havørn og hubro som kolliderer i vindkraftverket. Programmet utarbeides av fagkyndig personell og sendes NVE for godkjenning før turbinene idriftsettes.»

Det er dette overvåkingsprogrammet NVE nå har hatt til behandling.

Søknaden

TrønderEnergi (TE) har benyttet seg av Multiconsult og Martin Pearson i utforming av programmet. Multiconsult er TEs miljørådgivere i utbyggingsprosjekter. Multiconsult har bred erfaring med miljøoppfølging av vindkraftprosjekter i hele Norge. Blant annet koordinerer Multiconsult for- og etterundersøkelserprogram for vindkraftprosjekter i Snillfjord og på Fosen. Martin Pearson er ifølge TE en av Norges fremste eksperter på hubro, og benyttes av utredningsmiljøer ved ornitologiske undersøkelser. Pearson har meget god kjennskap til hubrobestanden lokalt, og har driftet overvåkning på Hitra og Frøya i 22 år.

TE understreker at det er lite erfaring med denne type undersøkelser i Norge. Det vises til omfattende FoU prosjekt på Smøla med blant annet søk etter havørn og Statkrafts videreføring av dette. TE skriver at det på Smøla er gjennomført søk i to perioder, vår og høst. Søkene der har vist at de fleste kollisjoner med havørn skjer i periodene mars-mai og august-oktober. Videre skriver TE at det som på Smøla, ikke er bakkepredatorer på Frøya, slik at døde fugler vil bli liggende og de fleste vil kunne fanges opp av søk i de periodene det forventes flest kollisjoner.

TE skriver at programmet for søk etter død fugl vil komplettere de generelle undersøkelsene av hubro på Frøya og Hitra i regi av Martin Pearson, og etterundersøkelsene i Snillfjord og på Fosen.

Programmet for innhenting av kunnskap om kollisjonsdrept havørn og hubro består av fire elementer;

- 1) **Registrering** av all fugl som blir funnet ved ordinær driftsaktivitet av eget personell eller publikum. Funn av fjær eller individer av hubro registreres særskilt og tas vare på for DNA-analyser.
- 2) **Søk** med bruk av fjærsøkshund. Dette skal gjennomføres i tre omganger rundt alle turbiner etter metoden utviklet på Smøla. Dette skal gjøres i følgende perioder: 1) desember-februar etter ung hubro, 2) mars-mai etter hubro og havørn, 3) september-oktober primært etter havørn. TE vurderer også et 4. søk i august med hund i bånd for å fange opp evt. fugl i sommersesongen. Dette vil tilpasses regler om båndtvang og behovet vurderes etter de to første rundene med hundesøk. All død fugl skal registreres og funn av fjær eller individer av hubro tas hånd om for DNA-analyser.
- 3) **Rapport** utarbeides på slutten av hvert kalenderår. Denne sendes NVE til orientering.
- 4) **Evaluerings** av programmet etter fem år. TE mener programmet må evalueres siden det er begrenset erfaring med slike program i Norge og det er hensiktsmessig å vurdere justeringer etter noen sesonger. TE mener dette er i tråd med NVEs tidshorisont f.eks. prøvereglement i vassdrag.

I søknaden skriver TE også at det ikke er vilkår om etterundersøkelser ved Frøya vindkraftverk, men det vurderes å gjennomføre etter samme metodikk og kontraktspart (Nord universitet) som prosjektene i Snillfjord og på Fosen. Med bakgrunn i at det ikke ble funnet hekking av smålom, storlom eller hønsehauk under forundersøkelsene vurderer TE å fokusere på hubro i eventuelle etterundersøkelser. I ettertid av søknaden har NVE vært i kontakt med TE på telefon, der det ble avklart at dette var en misforståelse og at det er vilkår om etterundersøkelser på Frøya, på lik linje som Snillfjord og Fosen.

Høring og tilleggsopplysninger

Programmet ble sendt på begrenset høring 15.12.2020 til FNF Trøndelag, Frøya kommune, Statsforvalteren i Trøndelag, Miljødirektoratet, Naturvernforbundet Trøndelag og NOF avdeling Trøndelagmed. Frist for innspill var 18.01.2021. I epost av 27.01.2021 ber Norges miljøvernforbund (NMF) om å bli inkludert i høringen og om utsatt høringsfrist. NVE gir i epost av 28.01.2021 NMF tre ukers utsatt frist for innspill. NVE mottar høringsuttalelse fra Statsforvalteren i Trøndelag, Frøya kommune og Miljødirektoratet innen opprinnelig frist. NVE mottar ytterligere fire høringsuttalelser innen utvidet frist. Disse er fra NMF og tre privatpersoner; Dag Bremnes, Christina Fjeldavli og Siri Fjeset.

Alle høringsuttalelsene ble oversendt TE for kommentarer.

Statsforvalteren, kommunen og Miljødirektoratet mener foreslått program er godt og svarer til kravet i MTA. Miljødirektoratet mener det er positivt med vintersøk etter ung hubro. Alle mener Artsobservasjoner bør brukes til å registrere kollisjonsdrepte fugl. Statsforvalteren mener det må registreres funn av underartene av lirype og myrsnipe som finnes i området. Frøya kommune ønsker å bli orientert om funn og motta rapporter.

Øvrige høringssparter stiller blant annet spørsmål ved hvorfor TE kun fokuserer på hubro og havørn i programmet. Det trekkes fram en rekke arter og grupper av fugl som også forventes å bli påvirket av vindkraftverket. Fugletrekk, andre sjeldne arter, underartene av lirype og myrsnipe nevnes spesifikt. Det stilles også spørsmål ved kompetansen som er benyttet i utforming av program. Det trekkes fram at det er tette forbindelser mellom konsesjonær og konsulentselskap og at en bør søke fagkompetanse hos aktører som NINA. Det vises det til TEs påstand om at det ikke er bakkepredatorer på Frøya som eksempel på manglende kompetanse. NMF mener det er oter og mink i vann i planområdet, at det finnes rotter og et utstrakt problem med eierløse katter på Frøya. Med bakgrunn i dette mener flere at det ikke er hold i TEs påstand om at død fugl blir liggende lenge. Alle mener derfor det ikke er tilstrekkelig med tre årlige søk ved turbinene. NMF mener søkene bør gjøres daglig siden døde fugler blir plukket opp fort, de tiltrekker seg åtsel fugl og for å sikre dyrevelferd ved at skadet fugl tas hånd om fortløpende. Ingen av de øvrige høringsspartene synes hyppigheten av søk er tilstrekkelig til at NVE kan godkjenne det. Dag Bremnes stiller spørsmål ved TEs bekymring for fugl ved søk med hund i august, og ikke i mars-mai når fugler også hekker. Han savner også en beskrivelse av hvor ofte det skal søkes i de tre periodene TE foreslår. Flere mener det i tillegg til undersøkelser, må pålegges tiltak for å hindre kollisjoner. NMF ber NVE pålegge bruk av kunstig intelligens med kameraidentifisering av fugl og nedstengning av turbiner. NMF krever også kompenserende tiltak ved oppdrett av hubro og smølalirype. NMF krever at undersøkelsene gjøres i hele driftsfasen.

TrønderEnergi sine kommentarer til høringen

TE skriver at de vil registrere alle arter som finnes ved aktive søk og som tilfeldige funn i artsobservasjoner. TE skriver at de vil orientere Frøya kommune om funn og sende rapporter til kommunen.

Om kompetanse skriver TE at de har utarbeidet programmet med bakgrunn i innspill fra Multiconsult, og lokal ornitolog med lang erfaring fra hubroundersøkelser på Frøya. Erfaringene TE er kjent med fra Smøla er tatt høyde for i utarbeidelsen.

TE skriver at mink og villkatter er de bakkepredatorene som kan ha betydning på Frøya. Det er en del vannveier i planområdet og TE mener det er disse som evt. kan tiltrekke seg mink. For øvrig mener TE at mink er mest vanlig å finne ved sjøen. TE mener oter i liten grad vi bevege seg i arealene der fugl kan bli drept av vindturbiner. TE skriver at det er mulig at både mink og ravn/kråke/måke og havørn forsyner seg av kadavre, men at erfaringer fra Smøla tilsier at det finnes mer eller mindre hele kadavre etter lang tid etter dødstidspunktet. TE viser at de som gjør søk på Smøla erfarer at det kan ligge rester av havørn opptil flere måneder. TE understreker at den predatoren som kan ha størst betydning er rødrev som ikke finnes på Frøya. Tidspunkt for søk er valgt basert på erfaringer fra Smøla. I tillegg er det søk etter hubro vinterstid.

Når det gjelder håndtering av død fugl skriver TE at fugl som blir funnet tilfeldig eller ved søk avhendes i tråd med praksis for riktig håndtering, som i mange tilfeller vil være til avfallsmottak. Fugl kan også bli videreformidlet til forskningsinstitusjoner, dersom det er interesse for det. TE vil sette opp informasjonsskilt om dette tema.

Når det gjelder bruk av kunstig intelligens, oppdrett av smølalirype og andre avbøtende tiltak skriver TE at dette er utenfor NVEs vilkår og kommenteres ikke ytterligere.

Tilleggsopplysninger

Etter høringen ønsket NVE noen ytterligere avklaringer omkring undersøkelsesprogrammet, og andre temaer som er relevante i sammenheng med undersøkelsesprogrammet. Dette ble oversendt konsesjonær 12.03.2021.

- 1) Formål med DNA-analyser og hvordan dette skal behandles.
- 2) Er omfanget av søk tilstrekkelig for å innhente den kunnskapen vilkåret forutsetter? NVE mener undersøkelsene må være designet slik at man med rimelig sikkerhet kan estimere hvor mange havørn og hubro som dør som følge av vindkraftverket. NVE viste til NINA rapport 623 med forslag til metodikk¹. Vi ba om en fagkyndig vurdering av hvilket omfang som er nødvendig for å oppfylle hensikten med vilkåret.
- 3) NVE ba om en endring av TEs omtale av for- og etterundersøkelser slik at dette fremstilles riktig. Videre ba NVE om en avklaring om anbefalingene i rapporten fra forundersøkelsene var fulgt opp og på hvilken måte.
- 4) NVE viste til OEDs vilkår; «Med det formål å redusere mulig skader for bestanden av smølalirype, kan NVE i driftsperioden pålegge ytterligere avbøtende tiltak, slik som maling av turbiner med kontrastfarge.». Det er konsesjonær som sørge for å skaffe den kunnskapen som er nødvendig for at NVE skal kunne vurdere et slikt tiltak. NVE ba om en fagkyndig vurdering av dette temaet.

Det ble gjennomført et møte med TE og NVE 16.03.2021 der TE la frem sine foreløpige svar på NVEs spørsmål. Under møtet ble det enighet om at TE skulle sende skriftlig tilbakemelding inkludert de fagkyndige vurderingene som lå til grunn for søknaden og programmet for søk etter død fugl. Skriftlig tilbakemelding med bakgrunnsnotat ble mottatt 20.04.2021.

¹ https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/dokumenter/publikasjoner/oppdragsrapporter/ninarapport_623.pdf

I tilbakemeldingen understreker TE at deres søknad av 08.12.2021 gjelder oppfyllelse av vilkår i detaljplan/MTA og artene hubro og havørn. TEs svar følger punktvis:

- 1) TE har lagt ved et notat fra Martin Pearson som beskriver hensikt og bruk av DNA i undersøkelsene. TE skal overlate funn av hubro til Martin Pearson for å sikre at eventuelle kollisjonsdrepte hubro går inn i overvåkningsmaterialet på Frøya.
- 2) TE skriver at deres program for søk bygger på praktiske erfaringer og forskning på Smøla. Derfor foreslås det søk i inntil fire perioder. Det vil si hele vindparken gjennomføres fire ganger. De regner med det tar 1-2 dager. TE skriver videre at det foreligger mange år med erfaringer etter NINA rapporten NVE viste til (NINA rapport 623) kom ut i 2010. TE mener anbefalingene om søksfrekvens i rapporten bygger på erfaringer fra 2006-2010 (BirdWind) og noen amerikanske studier med en helt annen topografi og tetthet av vindturbiner og fugl (blant annet Altamot Pass). En vesensforskjell fra de amerikanske studiene er ifølge TE at det ikke er store bakkepredatorer på Smøla og Frøya. TE viser videre til en oversikt over funn av havørn på Smøla fordelt på måneder i perioden 2005 til 2021 (mars 2021). Denne viser at om lag 68% av havørnene er funnet i perioden mars-mai. TE skriver at det under BirdWind prosjektet 2006-2010 ble gjennomført ukentlige søk ved 25 av 68 turbiner og ved de resterende ble det gjennomført månedlige søk. TE skriver at det i rapporten fra prosjektet estimeres at mer enn 80% av all havørn ble funnet. TE skriver videre at det har vært en svak økning i antall funn av døde havørn i hele perioden på Smøla. TE viser til NINA rapport 623 der det angis en kapasitet på 25 turbiner per dag for en person med hund. Dette mener TE er for høyt og viser til samtale med Lars Magne Roksvåg som har gjennomført søk på Smøla siden 2015. Han mener det er realistisk med om lag 16 turbiner på en normal dag. TE viser videre til NINA rapport 790² om søk etter død fugl på Smøla. Denne gjør en sammenligning av søk og funn i 2011 med søk og funn i perioden for BirdWind prosjektet. Den anbefaler blant annet ukentlige søk i sårbare perioder (mars-mai og september) for å få god nok dokumentasjon på kollisjoner av havørn og andre sårbare arter. TE mener de erfaringene man har i ettertid, ikke støtter anbefalingene i NINA rapport 790. TE skriver at man finner en like stor del av drept havørn i årene 2010-2020, med en lavere søksfrekvens enn i BirdWind. Dette stemmer med de erfaringene til Lars Magne Roksvåg. Han mener døde havørn kan ligge mer eller mindre uforandret i flere måneder avhengig av årstid. TE viser til at hubro også er en stor fugl, og at det er sannsynlig at kadaver og rester av slike vil kunne finnes i lang tid avhengig av årstid. De mener det er størst sannsynlighet med kollisjon i desember-februar, en periode med lav nedbryting. TE ønsker å kommentere det dyrevelferdsmessige mht. søksfrekvens, og mener for hyppige søk vil medføre unødig stress for bakkehekkende fugl, hare og andre dyr. Dette er ikke i tråd med dyreetiske retningslinjer TE ønsker å følge. Ukentlige hundesøk kan ha en direkte effekt på disse som vi ikke kjenner godt nok. TE mener derfor at frekvensen av søk må avveies mot faren for stress og negative virkninger på andre dyr. TE har foreslått evaluering etter 5 år, men vil vurdere gjeninnføring av søk fortløpende.
- 3) TE bekrefter at det skal gjennomføres etterundersøkelser i tråd med tidligere godkjent program for Snillfjord og Fosen prosjektene. Det er Nord universitet som har dette oppdraget. TE vurderer at det foreløpig er mulig å gjennomføre første års etterundersøkelse for Frøya i 2021. Om oppfølging av anbefalinger i forundersøkelsene som NVE ba om tilbakemelding på så skriver TE at de har lagt opp til å videreføre årlige undersøkelser i regi av Martin Pearson. TE skriver at resultater fra søkene vil komplettere hubroundersøkelsene som gjennomføres på Frøya og Hitra i regi av Martin Pearson og etterundersøkelsene i regi av Nord universitet.

² Reitan, O. 2012. Søk etter døde fugler i Smøla vindpark 2011 - årsrapport. – NINA Rapport 790.

- 4) Om NVEs spørsmål om smølalirype skriver TE at det ikke foreligger noen vilkår om undersøkelser. Dette er derfor ikke inkludert i TEs søknad av 08.12.2020. Vurdering av tiltak, som OED i klageavgjørelsen åpner opp for, krever ifølge TE vurderinger av bestand og bestandseffekt av kollisjoner og andre faktorer som påvirker bestanden. Denne kunnskapen foreligger ikke på Frøya. Tiltak må vurderes opp mot nytte, og da kreves det ifølge TE mer kunnskap enn det som foreligger på Frøya. TE skriver at de må komme tilbake til en nærmere vurdering av dette.

Vedlagt tilbakemelding fra TE følger bakgrunnsnotat fra Multiconsult datert 23.09.2020, som lå til grunn for søknad av 08.12.2020, samt en beskrivelse av hubroovervåkingen som gjennomføres i regi av Martin Pearson datert 29.03.2021.

NVEs vurdering

Vi vil først og fremst presisere at vilkåret TE søker å oppfylle med søknaden av 08.12.2020 handler om overvåkingsprogram for å innhente kunnskap om havørn og hubro som kolliderer i vindkraftverket. Innspill eller informasjon som berører andre temaer tas til etterretning, og blir ikke gjenstand for vurdering her. Vi vil allikevel påpeke at NVE, i samsvar med konsesjonenes vilkår 7 kan kreve undersøkelser av mulige virkninger for naturmangfold i driftsperioden. Det pågår et program for for- og etterundersøkelser på Frøya, og det er nå søkt om godkjenning av program for søk etter havørn og hubro som kolliderer i vindkraftverket. Det foreligger ingen resultater fra disse ennå. Derfor har vi ikke vurdert å kreve ytterligere undersøkelser for Frøya vindkraftverk på nåværende tidspunkt.

Vilkåret sier at programmet skal utarbeides av fagkyndig personell. I høringen stilles det spørsmål ved kompetansen til de som er satt til å gjøre oppgaven. Det trekkes frem at det er tette forbindelser mellom konsesjonær og konsulentselskapet, og at det bør søkes kompetanse hos aktører som NINA som har jobbet med temaet tidligere. TEs påstand om at det ikke er bakkepredatorer trekkes frem som eksempel på manglende kompetanse. Vi er enige i at påstanden om bakkepredatorer kunne vært nyansert i søknaden. Vi ser likevel ingen grunn til å så tvil om kompetansen som er brukt og viser til de vedlagte bakgrunnsnotatene som er lagt til grunn for søknaden. Vi forstår det slik at TE mener det ikke er predatorer på Frøya som er kapable til å flytte hele kadavre av hubro og havørn. Det er lite sannsynlig at mink, katter, oter og rotter kan flytte eller fjerne kadavre av de aktuelle artene, slik at de ikke blir funnet av søkspersonell. Det er imidlertid mulig at disse bakkepredatorene sammen med åtselugl kan spre deler av kadaver om de ligger over lengre tid. Det er riktig som TE skriver i sin tilbakemelding, at rester av større fugl (som havørn, og sannsynligvis hubro) kan bli liggende over lengre tid og således bli funnet selv om bløtvev er fjernet eller nedbrutt. I sluttrapporten fra BirdWind prosjektet skriver NINA at den eneste mulige feilkilden som kan ha betydning, er skadede ørner flytter seg vekk fra søksområdet før de dør³. Under forsøkene på Smøla ble alle store fugler spist eller nedbrutt på stedet, og kun enkelte deler hadde blitt fjernet. Undersøkelser fra Hitra viser også at havørn kan ligge svært lenge og allikevel bli funnet. Der ble det søkt etter havørn i 2009 og funnet levninger etter tre havørner og ingen av dem ble antatt å ha kollidert i 2009⁴. Vi ser det som sannsynlig at kadavre av havørn og hubro kan ligge lenge. Allikevel mener vi det bør gjennomføres forsøk for å beregne en forsvinningsrate som er stedsspesifikk for Frøya. Dette bør gjøres over tid slik at man også kan ta høyde for ulik forsvinningsrate gjennom året. NVE forutsetter at TE innarbeider dette i oppdatert program.

³ Bevanger, K, m.fl.. 2010. Pre- and post-construction studies of conflicts between birds and wind turbines in coastal Norway (BirdWind). Report on findings 2007-2010. - NINA Report 620.

⁴ Bevanger, K., Dahl, E.L., Gjershaug, J.O., Halley, D., Hanssen, F., Nygård, T., Pearson, M., Pedersen, H.C. & Reitan, O. 2010 - Ornitologisk etterundersøkelse og konsekvensutredning i til-knytning til planer for utvidelse av Hitra vindkraftverk. NINA Rapport 503.

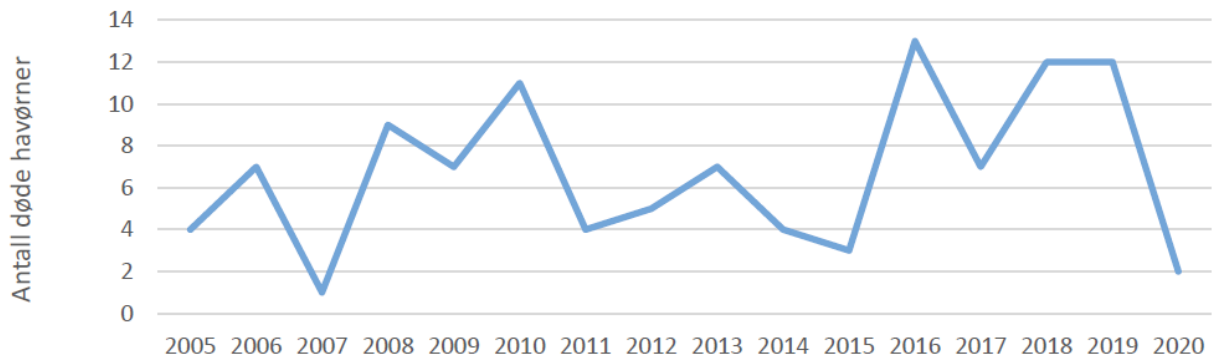

Fra høringen og TEs kommentarer, registrerer vi at det er motstridende meninger om hva som er dyrevelferdsmessig forsvarlig i forbindelse med søkene, hvordan og hvor ofte søk skal gjennomføres. Høringsparter er bekymret for at fugler forsvinner fortere enn TE antar eller at fugler lider unødige med for få søk. TE mener deres forslag er tilstrekkelig og er bekymret for at hundene forstyrrer bakkehekkende fugl mv. ved for hyppige søk og søk i hekkeperioden. Først vil vi presisere at det ikke er et krav fra NVE at søk etter død fugl skal gjøres med hund. Bruk av hund er et redskap som øker oppdagbarheten av død fugl og effektiviserer i søkene. Dette er spesielt viktig der man skal søke i ulendt terreng med buskvegetasjon, eller etter fugl av alle arter (og størrelser). Større fugler som hubro og havørn vil enklere kunne fanges opp av menneskelige observatører enn små fugler og flaggermus. Derfor er det fornuftig å ta i bruk hund for å effektivisere søkene. I den forbindelse er det imidlertid særdeles viktig at man kartlegger hundens effektivitet med utleggingsforsøk. Det er også viktig at man benytter hunder som er fokusert på oppgaven, som er å finne døde/skadede fugler og som ikke mister fokuset mot levende fugler og annet vilt (jf. bakkehekkende fugl). Gjennom møte med TE 16.03.2021 fikk vi høre at de har til hensikt å benytte hundefører fra Smøla til opplæring. Dette mener vi er en god løsning. Som TE skriver i sin tilbakemelding av 20.04.2021, så kan heller ikke vi se at hensynet til bakkehekkende fugler er vurdert i andre saker eller i BirdWind-prosjektet. Dette er imidlertid en kjent problemstilling fra andre prosjekter der de benyttes stående fuglehunder i søk etter død fugl. Vi vil ikke pålegge TE å benytte hund i søkene, men forutsetter at det benyttes anerkjent metodikk, jf. NINA rapport 623 som kan fremskaffe etterprøvbare resultater.

Vi mener det ikke kan kreves av konsesjonær å søke hver dag, i tilfelle det skulle være skadet fugl i vindkraftverket. Av 39 havørner funnet ved søk under BirdWind-prosjektet, var to av disse skadet på funntidspunktet. Dette var ved ukentlige søk ved 1/3 av turbinene så det reelle antallet var ukjent. Allikevel mener NVE at man må forholde seg til at vilkåret omhandler innhenting av kunnskap på bestandsnivå. Det ville være urimelig å kreve daglige søk, fordi det ikke vil være forholdsmessig (kostnad vs. dyrevernhensyn). NVE mener daglige søk ville ført til svært mange unødvendige søk, uten at det nødvendigvis gir økt kunnskap om havørn og hubro som kolliderer i vindkraftverket. TE foreslår selv tre årlige søk ved alle turbiner og mener dette er tilstrekkelig for å skaffe kunnskapen som vilkåret krever. Det understrekes igjen, at vilkåret gjelder havørn og hubro. Små fugler vil, som beskrevet sluttrapporten til BirdWind⁵, bli fjernet fortere enn større fugler. Store fugler kan ligge lenge. De bør imidlertid ikke ligge så lenge at de blir uidentifiserbare (art, kjønn og alder), for da vil ikke intensjonen med vilkåret oppfylles. Vi er kjent med at det foregår en studie på Smøla i perioden 2020-2022 som skal se på langtidseffektene av vindkraftverket på havørnbestanden⁶. I dette prosjektet søkes det etter kollisjonsdrepte fugler rundt alle turbiner fem ganger i året (april, mai, juni-juli, august-september og oktober). Vi kontaktet forfatterne av årsrapporten til prosjektet om langtidseffekter på havørnbestanden på Smøla med spørsmål om forklaringer på variasjonen i antall funnet havørn i vindkraftverket (figur 1). Ifølge NINA er det vanskelig å si sikkert hva slik variasjon skyldes, men at mulige forklaringer kan være tilfeldigheter som værforhold og mattilgang eller varierende søksregimer. Det ble blant annet vist til at det i 2018-2019 kun ble gjennomført to fulle søk i vindkraftverket og at det i 2020 ble gjennomført fem søk (jf. over). Erfaringene tilsier at det ikke nødvendigvis er søksfrekvensen som styrer antall havørn funnet, men at det ikke kan sees bort fra at det påvirker funnfrekvens av andre arter.

⁵ Bevanger, K, m.fl.. 2010. Pre- and post-construction studies of conflicts between birds and wind turbines in coastal Norway (BirdWind). Report on findings 2007-2010. - NINA Report 620

⁶ Stokke, Bård G., et al. 2020. Langtidseffekter av Smøla vindpark på den lokale bestanden av havørn (*Haliaeetus albicilla*). Årsrapport 2020. NINA Rapport 1899. Norsk institutt for naturforskning.

Figur 1: Funn av døde havørner som antas å ha kollidert med turbinblader i Smøla vindpark i perioden 2005-2020 (n=108).
Kilde: NINA rapport 1899

Vi mener en fornuftig løsning for Frøya, er at TE legger seg på samme søkefrekvens som NINA gjør på Smøla i dag. Dette kan gjøre det mulig å sammenligne resultater samtidig som det er forankret i erfaringer fra Smøla. Videre har TE selv foreslått søk spesifikt rettet mot hubro om vinteren. Dette er noe blant annet Miljødirektoratet har vurdert som fornuftig. Det finnes ikke noe konkret kunnskap fra Norge om når det er mest sannsynlig at hubroer kolliderer, eller hvor lenge de blir liggende. Vi mener det kan være fornuftig, utfra artens adferdsmønster å gjennomføre søk på vinteren får å skaffe seg slik erfaring. For godkjenning av programmet vil vi sette som vilkår at det gjennomføres seks årlige søk (april, mai, juni-juli, august-september, oktober og desember-februar). TE foreslår selv at programmet evalueres etter fem år, og at søksregimet vurderes fortløpende. Vi mener dette er en fornuftig tilnærming. NMF krever at undersøkelsene gjennomføres i hele driftsperioden. Vi mener vurdering av behov for videreføring av programmet bør være tema i rapport ved evaluering av programmet etter fem år.

I høringen er det flere som krever diverse avbøtende tiltak. Blant annet kameovervåkning med nedstengning og oppdrett av hubro og lirype. Vi viser til at en av grunnene for at NVE pålegger undersøkelser som dette, er å skaffe kunnskap som kan legges til grunn for eventuelle krav om avbøtende tiltak. Vi vil sette vilkår om at det ved evaluering av programmet etter fem år også gjøres en konkret vurdering av aktuelle avbøtende tiltak og forventede virkninger av disse.

Vi har ingen øvrige merknader til programmet og forutsetter at øvrige aktiviteter gjennomføres som beskrevet i søknad og tilleggsinformasjon.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages, se informasjon om rett til å klage på siste side.

Med hilsen

Anne Rogstad
fung. direktør

Øyvind Leirset
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

CHRISTINA FJELDAVLI
Dag Bremnes
Forum for natur og friluftsliv i Trøndelag
Frøya kommune
MILJØDIREKTORATET
Naturvernforbundet i Trøndelag
Norges Miljøvernforbund
Norsk Ornitologisk Forening avd. Trøndelag
SIRI FJESETH
STATSFORVALTEREN I TRØNDELAG
TRØNDERENERGI KRAFT AS

Orientering om rett til å klage

Hvem kan klage på vedtaket?	Hvis du er part i saken, kan du klage på vedtaket. Du kan også klage på vedtaket hvis du har rettslig klageinteresse i saken.
Hvor skal du sende klagen?	Du må adressere klagen til Olje- og energidepartementet (OED), men sende den til NVE. NVEs e-postadresse er: nve@nve.no . NVE vurderer om vedtaket skal endres. Dersom NVE ikke endrer vedtaket, vil vi sende klagen til OED.
Frist for å klage	Fristen for å klage på vedtaket er 8 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket. Det er tilstrekkelig at du postlegger klagen før fristen løper ut. Klagen kan ikke behandles dersom det har gått mer enn 1 år siden NVE fattet vedtaket.
Du kan få begrunnelsen for vedtaket	Hvis du har fått et vedtak uten begrunnelse, kan du be NVE om å få en begrunnelse. Du må be om begrunnelsen før klagefristen løper ut.
Hva skal med i klagen?	Klagen bør være skriftlig. I klagen må du: Skrive hvilket vedtak du klager på. Skrive hvilket resultat du ønsker. Opplyse om du klager innenfor fristen. Undertegne klagen. Hvis du bruker en fullmektig, kan fullmektigen undertegne klagen. I tillegg bør du begrunne klagen. Dette betyr at du bør forklare hvorfor du mener vedtaket er feil.
Du kan få se dokumentene i saken	Du har rett til å se dokumentene i saken, med mindre dokumentene er unntatt offentlighet. Du kan henvende deg til NVE for å få innsyn i saken.
Vilkår for å gå til domstolene	Hvis du mener vedtaket er ugyldig, kan du gå til søksmål. Du kan bare gå til søksmål dersom du har klaget på NVEs vedtak, og klagen er avgjort av OED som overordnet forvaltningsorgan. Du kan likevel gå til søksmål dersom det har gått 6 måneder siden du sendte klagen, og det ikke skyldes forsømmelse fra din side at klagen ikke er avgjort.
Sakskostnader	Dersom NVE eller OED endrer vedtaket til din fordel, kan du søke om å få dekket vesentlige og nødvendige kostnader. Du må søke om dette innen 3 uker etter at klagevedtaket kom frem til deg.

Denne forklaringen er basert på forvaltningslovens regler i §§ 11, 18, 19, 24, 27 b, 28, 29, 31, 32 og 36.